

ЩОДО РОЛІ ХОЛДИНГІВ У ВИКОНАННІ ІННОВАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ ДЕРЖАВИ

Б.В. Дерев'янко,
завідувач кафедри господарського
та екологічного права ДЮІ ЛДУВС, к.ю.н.

Розвиток сучасного конкурентоспроможного виробництва є головним завданням для України в умовах обмеженості природних ресурсів (зокрема енергоносіїв) і поглиблення глобалізаційних процесів у світі. Лише на принципово нових технологіях у промисловому і сільськогосподарському виробництві, медицині, будівництві, транспорті, фінансовій сфері тощо ми зможемо побудувати систему захисту нашої економіки від захоплення великими світовими монопольними компаніями, які вже мають певні прогресивні технології, проте часто застосовують їх не на користь більшості населення світу і не на користь громадян України.

Українським парламентом, Урядом, Президентом та іншим органам за останні роки було ухвалено або прийнято значну кількість законів і підзаконних нормативно-правових актів, спрямованих на інноваційний розвиток, якими визначено стратегічні цілі і завдання, засоби сприяння і строки виконання окремих державних завдань, й у загальних рисах окреслено суб'єктів господарювання – виконавців. Нас же у даному випадку цікавить обґрунтування того, в якій організаційно-правовій формі мають створюватися суб'єкти господарювання, здатні найбільш ефективно виконувати завдання інноваційного розвитку України та її регіонів.

Виходячи із стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності на 2003-2013 роки, визначених Верховною Радою України і зазначених у статті 7 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», такими напрямками є:

- модернізація електростанцій; нові та відновлювані джерела енергії; новітні ресурсозберігаючі технології;
- машинобудування та приладобудування як основа високотехнологічного оновлення всіх галузей виробництва; розвиток високоякісної металургії;
- нанотехнології, мікроелектроніка, інформаційні технології, телекомунікації;
- вдосконалення хімічних технологій, нові матеріали, розвиток біотехнологій;
- високотехнологічний розвиток сільського господарства і переробної промисловості;
- транспортні системи; будівництво і реконструкція;
- охорона і оздоровлення людини та навколишнього середовища;
- розвиток інноваційної культури суспільства [1].

З огляду на ці напрями можна зробити висновок, що такі види діяльності можуть здійснювати лише великі суб'єкти господарювання або їх об'єднання.

Деревянко Б.В. Щодо ролі холдингів у виконанні інноваційних завдань держави. *Проблеми господарського права і методика його викладання: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Донецьк, 12-13 травня 2006 року.* Донецьк: ДЮІ ЛДУВС, 2006. С. 40–43.

Зробимо припущення, що серед об'єднань підприємств найбільш придатними до виконання складних завдань інноваційного розвитку є холдингові компанії. Декілька років тому в Україні і державах СНД холдинговим компаніям як і самому поняттю «холдинг» не надавалося важливого значення. Однак з розвитком економіки та ринку праці, появою підприємств і їх об'єднань на території цих держав, поширенням різних організаційно-правових форм суб'єктів господарювання холдинги зайняли власну нішу у господарському законодавстві.

Як і в економічно розвинених країнах Західної Європи, Америки, так і в країнах СНД й Україні існують проблеми у функціонуванні та правовому забезпеченні діяльності холдингів. Однією з найбільш глибоких проблем правового регулювання і діяльності холдингів в Україні є проблема, пов'язана з розумінням їх суті і значення саме як суб'єктів інноваційної діяльності.

У Законі України «Про підприємства в Україні» від 27 березня 1991 року, що тривалий час до вступу у дію ГК України був основним нормативним актом, яким визначався правовий статус більшості організаційно-правових форм суб'єктів господарювання, поняття «холдинг» було відсутнє [2]. Пізніше в Указі Президента України «Про холдингові компанії, що створюються в процесі корпоратизації та приватизації» від 11 травня 1994 року поняття холдингу застосовувалося до компаній, створених у процесі саме приватизації та корпоратизації підприємств і визначалося як господарюючий суб'єкт, що володіє контрольними пакетами акцій інших одного або більше господарюючих суб'єктів [3]. Тобто холдингу надавалося значення певної проміжної ланки між державними підприємствами і суб'єктами господарювання, утвореними на основі інших форм власності, а також розкривалася форма управління. У Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 18 листопада 1997 року було зазначено, що під терміном «холдингові компанії» слід розуміти юридичних осіб, які є власниками інших юридичних осіб або здійснюють контроль над такими юридичними особами як пов'язані особи...» [4]. Пунктом 5 статті 126 ГК України у первісній редакції холдинговою компанією було визнано суб'єкт господарювання, що володіє контрольним пакетом акцій дочірнього підприємства (підприємств) [5]. Прийнятий 15 березня 2006 року Закон України «Про холдингові компанії в Україні» визначив холдингову компанію як відкрите акціонерне товариство, яке володіє, користується та розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств [6].

Отже, законодавство України виділяє холдингові компанії серед інших об'єднань підприємств і головною їх відмінною рисою визначає жорстке управління на основі володіння, користування і розпорядження корпоративним пакетом акцій. Цим визначається ефективність та оперативність прийняття стратегічних рішень компанією.

Інноваційні можливості холдингів окремо законодавством не виділяються, оскільки за загальним правилом вони аналогічні інноваційним можливостям інших видів об'єднань підприємств і є вищими за можливості окремих

Деревянко Б.В. Щодо ролі холдингів у виконанні інноваційних завдань держави. *Проблеми господарського права і методика його викладання: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Донецьк, 12-13 травня 2006 року.* Донецьк: ДЮІ ЛДУВС, 2006. С. 40–43.

«неінтегрованих» підприємств. Вищими інноваційні можливості холдингів стають саме завдяки можливості швидкого прийняття головною компанією (холдинговою компанією) і неухильного виконання дочірніми (корпоративними) рішення управління, виробничого, організаційного тощо характеру. Державним органам при дорученні важливих завдань щодо розробки і виконання інноваційних проектів зручніше мати справу з однією холдинговою компанією, ніж з'ясовувати управлінську і майнову основу господарювання об'єднань підприємств, створених в інших організаційно-правових формах. Слід зазначити, що у країнах далекого зарубіжжя холдингові компанії також виділяються жорсткими методами управління і володінням головною компанією контрольними пакетами акцій дочірніх. Однак крім цього холдингові компанії країн Європи орієнтовані на вкладення коштів саме у дочірні підприємства, а американські і японські більшою мірою на фінансування інноваційної складової виробництва.

Можна зробити попередній висновок, що основними суб'єктами інноваційної діяльності в Україні повинні бути великі промислово-торгово-фінансово-наукові компанії з жорсткою централізацією управління, тобто холдингові компанії. Нормативна база має орієнтуватися на залучення холдингових компаній до виконання інноваційних проектів і випуску інноваційної продукції, розробку інноваційних проектів для діючих у правовому полі України великих холдингових компаній, і на підтримку їхньої діяльності.

Література:

1. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 16 січня 2003 року № 433-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 13. – Ст. 93.
2. Про підприємства в Україні: Закон України від 27 березня 1991 року № 887-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 24. – Ст. 272.
3. Про холдингові компанії, що створюються в процесі корпоратизації та приватизації: Указ Президента України від 11 травня 1994 року // Урядовий кур'єр. – 1994. – 19 травня.
4. Про внесення змін до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 18 листопада 1997 року № 639/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 10. – Ст. 35.
5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV // Голос України № 49 від 14 березня 2003 року.
6. Про холдингові компанії в Україні: Закон України від 15 березня 2006 року № 3528-IV // Інфодиск «Законодательство Украины». – 2006. – № 6.